

Dívány

Offline szent-györgyi albert c-vitamin történelem magyar

HITLER ŐT ÜLDÖZTE, Ő MEG A C-VITAMINT: SZENT- GYÖRGYI ALBERT KALANDOS ÉLETE

Fenyvesi Zsófi

2019. április 29., hétfő 09:15

Nobel-díjas tudós, sőt máig az egyetlen hazánkfia, aki Magyarországon végzett munkájáért kapta a rangos elismerést. Olyan rossz tanuló volt, hogy a családja először nem akarta engedni, hogy orvosnak tanuljon, féltek, hogy nyilvánosan szégyenbe hozza a többgenerációs orvosfamíliát.

Az életet velejéig kiélvező, nagy tudású professzor nem csupán a tudomány területén adott sokat a világnak. Végigélte mindkét világháborút, sőt ki is vette a részét a harcokból. 1914-től katonaeorvosként dolgozott a keleti fronton. Nem félt akár saját életét veszélyeztetni annak érdekében, hogy megmentse a sebesülteket – nem véletlenül kapott Ezüst Vitézségi Érmét. Két év után viszont már nagyon haza szeretett volna jönni, ezért átlította a bal karját, hogy sebelülésének okán leszerelhessen.

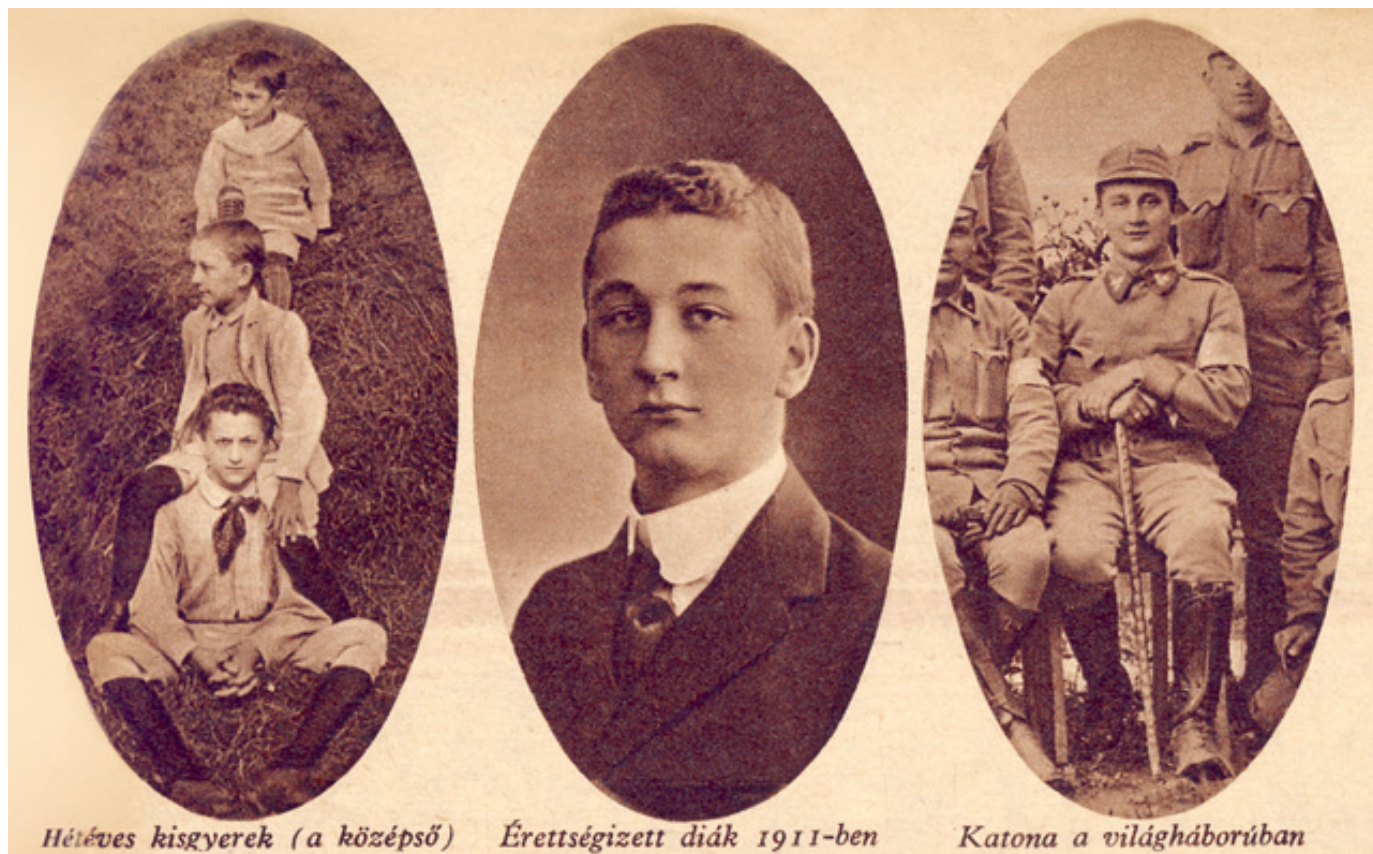
Hazatért, gyorsan meg is nősült, de vissza kellett mennie a harctérre Olaszországba. Hamar bajba került: az ottani orvosok a hadifoglyokon végeztek etikátlan orvosi kísérleteket, amiket Szent-Györgyi nem bírt tétlenül nézni: feljelentette őket. Buzgósága [eredményeként](https://hu.wikipedia.org/wiki/Szent-Gy%C3%B6rgyi_Albert) hamarosan egy maláriával erősen fertőzött területre helyezték át, ahová szerencsére soha nem jutott el: felesége megszülte első gyermeküket, Szent-Györgyit pedig hazaengedték. Mire vissza kellett volna térnie, a háború véget ért.

The image is a black advertisement for Jeep's 'Freedom Napok' (Freedom Days) event. At the top center is a white shield-shaped logo with a double border. Inside the shield, the text 'FREEDOM NAPOK' is at the top, the 'Jeep' logo is in the middle, and '1-30 ÁPRILIS 2019' is at the bottom. Below the shield, the text 'AKÁRMERRE VISZ AZ UTAD' is written in large, bold, white capital letters. Underneath this text is a yellow rectangular button with the text 'ÉRDEKEL ►' in black. In the bottom right corner, the 'Jeep' logo is displayed in white. The entire advertisement is set against a black background.

Hirdetés

Magát Hitlert bosszantotta fel

Szent-Györgyi a második világháborúból is aktívan kivette a részét. Nem hódolt be a németeknek, sőt: Szent-Györgyi Szervezet keretein belül vett részt az ellenállásban. Kállay Miklós miniszterelnök jóváhagyásával Isztambulban tárgyalt a britekkel 1943-ban arról, hogy Magyarország kilépne a háborúból, vagyis átállna a másik oldalra. Szent-Györgyi a tárgyalás után hazatérve London és a magyar miniszterelnök között próbált rádiókapcsolatot létesíteni, de ezt a németek megakadályozták. Miután Hitler tudomást szerzett az akcióról, ő maga kérte, hogy kerítsék elő a tudóst akár a föld alól is, és fogják el. Nem kérdés, mi lett volna a történet vége, ha sikerrel jár, ám Szent-Györgyit végig a svéd nagykövetségen rejtegették. Egy idő után azt az épületet is el kellett hagynia egy rajtaütéskor, majdnem nyakon csípték. Az utolsó pillanatban megmenekült tudós ezt az időszakot tartotta élete csúcspontjának.

Hétéves kisgyerek (a középső)

Érettségizett diák 1911-ben

Katona a világháborúban

Szent-Györgyi Albert gyermek- és ifjúkorában

Fotó: Pesti Napló képes melléklet, 1937. október 31 / Wikimedia Commons

Öngyilkosság helyett új barátság

Bár a háborúban nagyon bátran vett részt, Szent-Györgyi élete sem volt mentes a válságoktól, depressziótól. A háborúk befejeztével a fertőző betegségekkel foglalkozott, de nem sikerült átmennie a trópusi betegségek gyógyításáról szóló orvosi vizsgán, és a mellékvesében felfedezett új anyagot sem tudta megfelelően izolálni, pedig érezte, hogy valami fontosra bukkant. Családjával együtt már szinte éhezett, annyira sikertelen volt, ezért már azt fontolgatta, hogy megöli magát. Ezekben az időkben találkozott a világhírű Frederick Hopkins Nobel-díjas angol biokémikussal, aki bátorságot és önbizalmat öntött belé, no meg segítséget is nyújtott a további kutatásokhoz. Ők ketten határozták meg végül a „nemtudomcukor”, azaz az ignóz képletét, aminek az orvostársadalom nyomására adtak „rendes” nevet, a hexuronsavat. Szent-Györgyi karrierje ezek után meredeken ívelt felfelé, és nem kellett anyagi problémákon sem rágódnia.

A feleség paprikasalátája

1931-ben már Szegeden folytatta kutatásait. Kiderült, hogy a hexuronsav azonos a skorbutellenes hatásáról korábban is ismert, ám egyébiránt rejtélyes anyaggal, a C-vitaminnal (pont skorbutellenes hatása nevezték el aszkorbinsavnak). 1932-ben közölte felfedezését, de éveken át harcolt az elsőbbségéért az amerikai Charles Glen Kinggel. Végül Szent-Györgyié lett a dicsőség, mivel a paprikából kiinduló C-vitamin gyártási módszerét is [kidolgozta](https://hu.wikipedia.org/wiki/Aszkorbinsav) (https://hu.wikipedia.org/wiki/Aszkorbinsav). Ő fedezte fel azt is, hogy a C-vitaminból sokkal több rejtőzik a szegedi piros paprikában, mint az addig legnagyobb C-vitamin-bombának

tartott citrusfélékben. A sikeres kísérlethez felesége járult hozzá azzal, hogy paprikasalátát tálalt ebédhez, amit Szent-Györgyi nem szeretett, de ezt nem mert megmondani, inkább elvitte megvizsgálni. A többi, ahogy mondani szokták, már történelem. A tudós [így_\(https://www.youtube.com/watch?v=dlw-YO78Jr4&t=164s\)](https://www.youtube.com/watch?v=dlw-YO78Jr4&t=164s) mesélte el saját szavaival:

„Egy este a feleségem paprikát adott vacsorára, amit nem volt kedvem megenni, de nem volt elég bátorságom ezt megmondani. Nézve a paprikát az jutott eszembe, ezt a növényt én még sosem próbáltam ki, és azt mondtam a feleségemnek, hogy ezt inkább elviszem a laboratóriumba ahelyett, hogy megegyem. Még aznap éjjel tudtam, hogy ez egy kincsesládája a C-vitaminnak. Pár héttel később másfél kilogramm vitamin volt a kezemben, addig csak ezredgramm mennyiségek voltak. A másfél kilót szétosztottam az egész világon, onnan tudtuk meg, hogy micsoda. Ennek a következménye, hogy máma tonnaszámba gyártják mint az emberi egészségnek egyik nagy kútforrását.”

Szent-Györgyi Albert Gusztáv svéd királytól átveszi az orvosi Nobel-díjat. A király baloldalán Ingeborg hercegnő, jobbán öccse, Károly herceg áll

Épp átveszi a Nobel-díjat Stockholmban 1937-ben

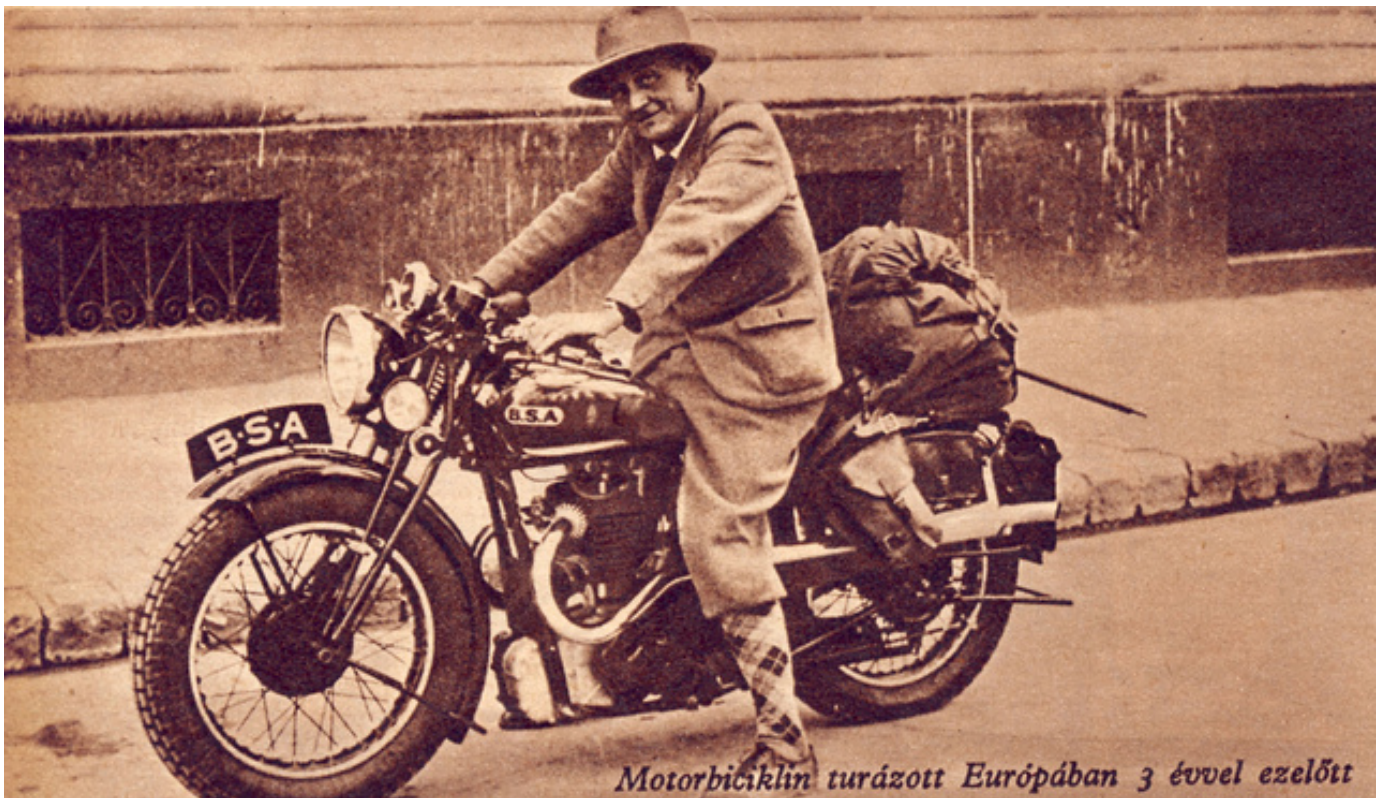
Fotó: Pesti Napló képes melléklet, 1937. december 19 / Wikimedia Commons

Ő fedezte fel...

Szent-Györgyi Albertnek nem csupán a C-vitamint és a fumársav-katalízist köszönhetjük: számos más felfedezést tett. Köztük vannak a hajszálerek áteresztő-képességét szabályozó flavonok (más néven P-vitamin), a citrátkör, a hullamerevséget okozó biokémiai folyamatok, de foglalkozott a sejtlégzéssel, az izombiokémiával, a biogenetikával és a rákkutatással is. Majdnem kapott egy második Nobel-díjat is, miután Straub F. Brunóval izolálták a miozint és az aktint, azaz két, az izom-összehúzódáshoz elengedhetetlen fehérjét.

Fiatal feleségek sora

Szent-Györgyi magánélete legalább annyira mozgalmas volt, mint a tudományos munkássága. Először 1917-ben nősült, akkor Demény Kornéliát vette el, tőle született egyetlen gyermeke, Nelli. A frigyet válás követte, a tudós pedig újránősült, és a két gyermeket nevelő Borbíró Mártával állt oltár elé. Az asszony mellrákban hunyt el 1963-ban – férje hiába kutatta a gyilkos kór ellenszerét. 1969-ben egyébként lányát is ugyanebben a betegségben vesztette el. Kétévnyi özvegység után Szent-Györgyi a nála 47 évvel fiatalabb Susan Wichtermannal kötött házasságot, a biológus Ralph Wichterman 25 éves lányával azonban egy évet bírtak csak ki egymás mellett. A negyedik házassága már a sírig tartott, 1975-ben vette el a fél évszázaddal fiatalabb Marcia Houstont, aki kislányát is magával vitte a házasságba (Szent-Györgyi később örökbe is fogadta). Marcia ma is él, gondozza a hagyatékot, díjakat ad át, járja a világot. 2017-ben hazánkba is ellátogatott, és [interjúban](https://librarius.hu/2017/09/26/szent-gyorgyi-albert-felesege-egyszemelyben-voltam-az-asszonya-titkarnoje-baratja-es-soforje/%20) (https://librarius.hu/2017/09/26/szent-gyorgyi-albert-felesege-egyszemelyben-voltam-az-asszonya-titkarnoje-baratja-es-soforje/%20) mesélt arról, milyen férj is volt Szent-Györgyi Albert, azaz Bertie.

Motorjával bejárta egész Európát

Fotó: Pesti Napló képes melléklet, 1937. október 31 / Wikimedia Commons

Nagy motoros volt és jó színész

Élete minden területén tudott valami újat alkotni. Amikor tanított, a diákokat tudományos vitákba vonta bele ahelyett, hogy a katedra felsőbbrendű világából osztotta volna az észet. Kirándulni járt velük, utazni egymaga is nekiindult, híresen szenvedélyes motorozó volt. Érdekelte az irodalom és a színházas is, olyannyira, hogy Horváth István rendezésében szerepelt Shakespeare *Hamlet*jében először Szegeden, majd a sikerre való tekintettel a budapesti Nemzeti Színházban. Emellett rendszeresen sportolt: úszott, lovagolt, teniszezett, vezetett autót, motort és vitorlázórepülőt. A legenda szerint 70 évesen állt neki szörfözni tanulni.

Külföldön halt meg

Szent-Györgyi a hazai politikai helyzet elől végül 1947-ben Amerikába [menekült.](https://divany.hu/offline/2019/04/07/hugonnai-vilma/?utm_source=cikklink) (//divany.hu/offline/2019/04/07/hugonnai-vilma/?utm_source=cikklink) A massachusettsi Woods Hole-ban talált otthonra, de rendszeresen hazajárt Magyarországra. Meglepően sokáig maradt testileg és szellemileg is friss, csupán 92 éves korától rendült meg az egészsége. 1986 őszén hunyt el veseelégtelenségben, hamvait az Atlanti-óceán partján lévő háza kertjében temették el.